

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY UJSAG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.
Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán
küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér.
Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk-
és kliring 10,489. sz. — — — — — Helyközi felírt 15. sz.
Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendőek.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGH PÁL
LAPTULAJDONOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca
31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők.
Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szög-
szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm
8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyílt-tér sora 1 korona

Gróf Tisza István bölcssége.

Irta: Dr. Király Péter.

Debrecen, 1912. augusztus hó.

A munkapárti politikai élet berkei, különösen a biharvármegyei lokálpatri-
onizmus ligetei unos-untalan a gróf
Tisza István egyéniségének kiválóságá-
ról, az ő kibeszélhetetlen tudományos
voltáról és bölcsségéről szóló dicsé-
riádtól visszhangzik. — Hogy gróf
Tisza István ennyit, meg annyit tanult,
rengeteg sokat tud, — gyönyörűen be-
szél, mély értelmű, éles elméjű poli-
tikus. Egyszóval bölc.

Arról azonban vajmi keveset hal-
lottam még beszélni, hogy mi legyen
hát az az alkotás, az a pozitív érvé-
nyesülés, amiben gróf Tisza Istvánnak
fennem elhíresztelt „bölcssége“ meg-
szóltat, megtestesült. — Mutasson rá
valaki gróf Tisza Istvánnak egyetlen al-
kotására, mely az ő nemes lelkéről, jó-
zan értelméről s bölcs belátásáról te-
hetne tanubizonyoságot!..

Hogy valaki a sors kifürkészhetet-
len szeszélyének ingyen kegyelme foly-
tán, szerencsésen megválaszthatta a
maga „papját“ és „mamáját“, — s
ennek folyományaképen nagy vagyón-
ban vagy módban született, minta ne-
velésben részesülhetett, műveltséget, tu-
dományt „aranytölcséren“ öntöttek belé,
anélkül, hogy néki azért számbavehető
küzdelmet, szenvedést, megpróbáltatást
átélni, s különösebb fárasztó munkát
végezni kellett volna; — hogy valaki
szerencsés életkörülményei folytán, ha
akart volna, akkor sem tudott volna
tudományos képzettség, műveltség és
jó erkölcs nélkül existálni és felne-
velkedni: boldog Isten! — hiszen ez
csak nem érdem?... Ez egy exkluzív
élethivatás, egy végzettszerű életrendel-
tetés, melyet hasonló körülmények kö-
zött csak ritka, kivételes esetben ke-
rülhet ki valaki. Gróf Tisza István még
ezek közé is csak morál tekintetben
tartozik.

Nálunk az a balfelfogás és bal-
hiedelem van begyepesedve az egész-
ségtelen köztudatba, hogy «akinek az
Isten előkelő társadalmi állást, szüle-
tési előjogokat, vagy vagyont és ma-
gas hivatali juttatott osztályrészül, —
annak bizonyára szellemi és erkölcsi
nemes tulajdonokat is hasonló pazar
kezekkel adományozott.»

Ez pedig egyszerűen hamis okos-
kodás.

Hogy mennyire hamis és tartha-
tatlan, ennek a legplauzibilisebb élő
bizonyossága épen gróf Tisza István.

Lehetséges-e normális agyvelővel
és romlatlan lelkiismerettel szellemes-
nek és erkölcsösnek minősíteni a ne-
mes grófnak azon eljárását, amelyet
ez év június 4-én s a következő na-
pokon mint házelnök a magyar kép-
viselőházban gyakorolt?!

Kell-e ahhoz erkölcsi jóérzés, jó-
zanértelem és becsületérzés, hogy va-
laki lábbal tiporva törvényt, jogot, tisz-
tességtudást és humanizmust: bűnös
és büntudatos merényletet kövessen
el, akár egyes ember személye és ja-
vai, akár egy szerencsétlen, elhagyatott
nemzet jóhírneve és legszentebb jogai
s alkotmányos törvényei ellen?!

Kell-e ahhoz erkölcsi jó érzés, jó-
zan értelem és becsületérzés, hogy va-
laki elkövetve egy egész nemzetet vé-
rig sértő botrányos merényletet, egy
egyszerűen előkészített, előre megfon-
tolt, eléggé el nem ítélt és meg nem
bélyegezhető államcsíny: utána jó áb-
rázatos vágyon és annak a bebizonyít-
gatására vállalkozzék, hogy — habár
cselekedete becsületlen és embertelen,
de a szándék, amellyel azt véghezvitte:
— nemes volt. Hiszen ha ez a men-
tegetőzés helyt foghatna, akkor nem
lenne többé semmi különbség „erény“
és „bűn“ között, — „igazság“ és
„gázság“ között, — „becsület“ és
„becstelenség“ között...

E fogalmak közötti különbsége-
ket akkor el lehetne enyésztetni „an-
golpéldákra“ való hamis hivatkozással.

Gróf Tisza István pedig ha nin-
csen is épen olyan bölc, mint aminő-
nek tartják, bizonyára tisztába van av-
val, hogy az angol alkotmány és állami
berendezkedés épen oly kevésbé ha-
sonlítható össze a mi — fejedelmi sze-
szélynek prostituált és minden komolyan
számbavehető biztosíték nélkül ten-
gődő, lázár állami berendezkedésünk-
kel és selma alkotmányunkkal, amint
össze nem egyezik a tűz a vízzel, a
világosság a sötétséggel, a mélység a
magassággal, az okosság a — bolond-
sággal.

De ha már épen angol példákra
kivánt a nemes gróf hivatkozni, miért
hivatkozik olyanokra, amelyek nálunk
az álmok és mesék világába tartozó
költemények, ezidőszerűen elérhetetlen
ideák, légbe festett utópiák?.. Miért
nem hivatkozott minden becsületos
magyar hazafi lelkének jólesően hangzó
olyan angol alkotmányjogi törvényre,
amely a megszívélésre igazán méltó;
arra a közjogi törvényre, melyet az
angol nemzet az ő két törvényhozó
testületének együttes ülésén, 1689. évi
január hó 28-án, második Jakab ki-
rály lemondása alkalmával hozott,
melynek rendelkezése eképen hang-
zik: „Ha az uralkodó megsérti az or-
szág alkotmányát: ez egyértelmű a
trón megüresedésével... és az így meg-
üresedett trónt többé trónörökös sem
töltheti be.“?

Ez egyike azon legbölcsebb köz-
jogi törvényeknek, amelyet valaha rom-
latlan nemzet törvényhozó testülete al-
kotott.

Ilyen és ehhez hasonló bölc tör-
vényekre és tanulságos precedensekre
hivatkozzék gróf Tisza István, ha már
mindenáron a magyar nemzet és a

magyar haza bölcsé akar lenni, — és
ne feledje a nemes gróf azt az örök-
szép és örökstanulságos szabályt sem,
hogy: „Qui proficit in studiis sed defi-
cit in moribus: plus deficit quam
proficit.“

Polgártársak!

Székelyek!

Ne feledkezzetek el a mai nap je-
lentőségéről. **Ma** (vasárnap), szeptem-
ber hó 1-én **délután fél három
órákor, a polgári ön-épző-
kör nagytermében lesz a székelyudvarhelyi függetlenségi
és 48-as párt megalakítása.**

Legyünk ott mindnyájan! Tegyük
ezzel is őszinte, becsületos vallomást
hazafias, székely testvéries érzésünkről.

Mutassuk meg, hogy mindnyájan
egyért és egy mindnyájáért, a magyar
nemzet törvényes jogaiért erős akarat-
tal, sziklaszilárd elhatározással egye-
sülünk.

Szalontai módszer.

Népképviselési alkotmányokban rendesen
kialakulnak olyan szokások, amelyek kötelező
erejűvé lesznek akkor is, ha nincsenek is
benne betű szerint az írott törvényekben.
Ilyen szokás, amely már szokásjoggá, szinte
törvénnyé alakult a népképviselőknél az a
kötelessége, hogy beszámolót tartsanak. De
ez a kötelesség az igazi népképviselőnek
kedves kötelesség is. Mert nincsen kedvesebb
dolog egy képviselő számára, mint választói-
val való közvetlen érintkezés, mint a beszá-
molás arról, hogy bizonyos időn belül mit
végzett, milyen eredményeket ért el.

Természetesen csak akkor kedves köte-
lesség a beszámolás, ha van miről beszá-
molni. A gyerek, mikor hazahozza az év vé-
gén a bizonyítványt, szintén nem valami örö-
mest számol be akkor, ha szekundáról van
szó. Hiszen a szekundának verés a vége.
Ebben a tekintetben azonban a bizonyítvá-
nyukat választóik elé terjesztő képviselők
nagy előnyben vannak. Hogyne, hiszen a
gyereket megveri az apja, de a képviselő ura-
kat, akik alkotmánytanból, alkotmánytisze-
letből és mindenből, ami szent, szekundákat
visznek haza, csak a verekedésből és alkot-
mánytiprásból van egyesük, — mint a rossz
gyereknek a tornából — Istennek hála meg-
védi a választók haragjától a csendőrt.

Hiszen kell végre, hogy valami célja le-
gyen ennek a hatalmas és jól szervezett in-
tézmenynek. Mert a közbiztonsági állapotok
romlanak az országban, a kóborcigányok azt
teszik, amit akarnak, az országuti gyilkossá-
gok szinte állandó rovataivá lesznek a lapok-
nak, legalább a beszámolóknál legyenek he-
lyén a csendőrök. És helyükön is vannak.
Helyükön annyira, hogy a munkapárti be-
számolóknak már ők a legfőbb egyének. Ők, meg
a főszolgabíró ur! A képviselő és a választó-
k mellékesek.

Azaz nem. Szalontán a szalontai főszolgabíró ur megmutatta, hogy a munkapárti beszámolókon még a választópolgárok is fontos személyek és valójában csak a beszámoló képviselő ur felesleges. Fontosak a választópolgárok azért, hogy legyenek jogalanyok, akiken a főszolgabíró ur és esendőrei elvégezhetik az érdemeket szerző munkát.

Szalontán megmutatták, hogy milyen érdekes és változatos kép az, mikor a népgyűlésről elcipelnek néhány embert. Hogy milyen lélekemelő látvány az, mikor a képviselő ur beszámol, a választókhöz fordul és azt a választót, aki ki meri nyitni a száját, sőt még ki sem nyitja a száját, csak megjelenik a gyűlésen, esendőrzekek ragadják meg és elhurcolják. Lélekemelő látvány lehet, amikor a képviselő urat esendőrgyűrű veszi körül és ebből a csendőrgyűrűből kiáltoz kifelé „hü” választóihoz.

Szalontán a főszolgabíró ur és esendőrei valóban új dolgot produkáltak. A választók nélküli beszámoló beszédet. Először odaengedik a választókat a gyűlésre, azután elhordozzák őket a főszolgabíró elé. Beszámolás helyett leszámolásban van részük. És az a leszámolás ugyancsak erélyes módon történik. A pihent esendő legények, akik a sok gyilkosság olvasásában jól kipihenték magukat, — mert hiszen nyomozni nem sokat nyomoztak — amugy magyarosan megfogják azt, aki közibük kerül és a főszolgabíró ur is igen pátriárkálisan csavargatja ki a kezét egy-egy delikvensnek.

És ez volt a fontos a szalontai főszolgabírónak. Megmutatni a nagy hatalmát, megmutatni a népnek és a beszámolót tartó képviselő urnak is. A főszolgabíró ur levezgázott és iskolát alapított. El lehetünk készülvén rá, hogy a szalontai módszer diadalt fog aratni az országban és hódító útjában el fog terjedni a legkisebb községben is; mindenüvé, ahol munkapárti képviselő akar beszámolót tartani.

Nagyon jól tudta, hogy miért fázik a beszámolóktól. Nagyon jól tudta, hogy mi következik akkor, ha egy munkapárti honmentő a június 4-iki nagy honmentés után elmegy a kerületébe. Nagyon jól tudták, hogy a népképviselői eszme megcsufolása nem benn a parlamentben történt igazán azzal, hogy az ellenzék képviselőit kivezették, hanem künn az országban fog történni akkor, mikor testi épségük és kényelmük érdekében a saját választóikat fogják kivezettetni és esendőrzekekre adni a saját beszámolóik alkalmával.

De nem baj. Jól van ez így. Ami a parlamentben történt, azt még csak rá lehetett fogni nagyon erős csavarással az ellenzékre, de mit fogunk rá és kit okolnak azzal, amit a saját választóik, a saját beszámolóikon a fejükhöz vágnak. Ezért csak nem az ellenzék a felelős!...

Tegyük egészen tönkre a mai népképviselőt tekintélyét és nimbuszát, az új alapon álló népképviselőt majd meg fogja teremteni az új nimbuszt nélkülök, sőt az ő ellenükre is.

RADÓ ISTVÁN.

— **A rajztanítás ellenőrzése.** Minthogy a kultuszminisztérium nem rendelkezik külön rajzoktatási felügyelőkkal és a helyszínen nem tudja ellenőriztetni a rajzoktatást, az ellenőrzés pótlása gyanánt elrendelte, hogy a rajztanárok és rajztanítók úgy a közép-, mint a polgári és elemi iskolákban a tanulóktól oly rajzsorozatot tartsanak vissza, mely a tanítás menetén az átlagos eredményt bemutatja. Ezen sorozatokat azután a képzőművészeti főiskolába kell majd beküldeni; ahol az ottani tanárok és meghívott szakferfiak megvizsgálják a rajzokat és tapasztalataik eredményéről jelentést tesznek a kultuszminiszternek.

— **Csomagoló papír** kilószámra kapható a lap kiadóhivatalában Kossuth-utca 31.

A méhlegelő javítása.

(1 folytatás.)

Ültessetek fákat, bokrokat és virágokat. Szébb emléket egyikünk sem hagyhat maga után, mint egy terebélyes szép fát; ne legyünk szűkkeblűek, s gondoljunk azokra, kik utánunk következnek.

Irtá és a kolozsvári orsz. méhészeti kongresszuson felolvasta: **Gál Imre** tanító, udvarhelyvármegyei méhészegyleti titkár.

Jelen helyzetünkben egyetlen egy kivezető útja van a sikerrel járó méhészkedésnek, a mit összhang nélküli akciónak reakciója teremtett számunkra. Az erdészeti kultúra nyomán, az elszegényedett vidékek hü fotografiát előtáró nagy kiterjedésű véderdők önmagától előállott dusan mézelő flórája. Ez egy tenger kincs, ami kiaknázatlanul hever és amit nem vett észre eddig a vérbeli méhészkutató szeme. És ez a mentesvár, a hol nemcsak a mezőgazdasági kultúrától, de az időjárás szeszélyeitől is nagyon kitamadott méhészkedés biztos talajra találhat.

Am a méhészk-ember is magyar ember, s nem azért magyar, hogy konzervatív hajlamai ne legyenek. S épen ezért, míg a bérce erdőkkel koszorúzott tájakra vonultatjuk fel a méhészkedőket, addig el fog repülni tíz-husz hosszú esztendő. Ez idő alatt pedig a rohamos visszaesés feltétlen bekövetkezik, ha a méhészek, egyletek s maga a kormány is a méhlegelő javítását célzó mozgalmat meg nem idítja.

Mi ugyan székely méhészek megindítjuk az ilyen irányú akciót; befogjuk népesíteni a vén Hargita 15—20,000 kat. holdra terjedő vágtereit, de hogy felállított példának lesz-e majd követője a tőlünk távolabb esőkből, arra a jövő fog feleletet adni.

Nekünk, erdélyieknek jövőnk van, ha megismervén a válságos idők isteni adományát s a stabil-méhészetek helyett a vándorméhészetet vezetjük be. Másképen a véderdők kincseit nem tudjuk kihasználni, mivel a havasi klimatikus viszonyok a természet ébredését a késő tavaszra tolják ki. Ez idő alatt pedig méhesaládaink a 4—500 méter mélyben fekvő április hóban már nyíló természet keblén, a környéken — fejlődésükben előhaladhatnak.

Tagadnom kell ezzel kapcsolatosan a természettudósok azon állítását, hogy a tenger színe fölött 800—1000 méter magasan fekvő havasi virány eltérően más és szegényebb, mint a 4—500 méter magasan fekvő területeké. Tagadom ezt egyszerűen azzal a bizonyítékkal, hogy a vén Hargitának 1200 méter magasan fekvő fennsíkjaiban és kátaiban találtam meg a melittának 10 válfaját, a ballótáknak több színben virító csoportjait, a repcét, gomborkát, kigyósziszt és Erdélynek legkitünőbb mézelő növényét: az örvös zsályát, az ibolya és pemetefű félekkel az alvidék flóráját. Kísérletet tettem a mályvakkal, a csombor, izsóp stb. mézelőfélekkel s tenyésztük egy cseppet sem igazolta természettudósaink állításait.

E pontnál azonban nem időzhetek sokáig, de kijelentem azt, hogy ha valakinek szándéka volna silányhordású vidékéről az ősi Kánaánba jönni, szíves készséggel adok a továbbiakra nézve felvilágosítást és 50—100 holdra terjedő véderdők haszonbérletét fogom biztosítani a közbirtokosságoktól, mint tulajdonosoktól — poton áron, mondhatni díjmentesen.

Mérhetetlen sivár kép az, a mit a stabil-méhészetek képe nyújt manapság; panasza-panasz és kifakadás hangzik méhészeink körében, a mit nem csak a szeszélyes klimatikus viszony, de a megromlott méhlegelő okoz legfőképen. Az állapotokon a folytonos panaszhangok nem segítenek; itt sürgősen tenni kell s én meg vagyok győződve, hogy a lelkes méhészek serege meghozta volna az áldozatot, ha ugyan tudta, megismerte volna azokat az eszközöket és módokat, amivel a

fenyegető veszély elhárítását megoldhatta volna. Méhészeink legnagyobb része, sajnos, nem ismeri a méhek virágait s hogy megismerhesse, erre intézkedés nem történt. Pedig, hej de nagyon elkelne, főleg a mostani kritikus időkben!...

A legtöbb méhésznek kertje ujabbkori virágokkal van tele tömve. Ott található az ősi muskátlitol kezdve a tarka-barka verbénia, zinnia, szalmavirág, csak olyan nincs, az egy rezedá fajokon kívül, amire a szegény koplaló méhecskék szállhatnak. Mit keresnek ezek egy méhészkertjében?!

Nem azért kelek ki ezek ellen, mintha nem szeretném a virágokat, sőt nagyon is szeretem, de mi méhészek többé-kevésbé nem vagyunk oly gazdag emberek, hogy a szép és hasznos, a méhek szempontjából elsőrendű virágokat megvetve, luxus-tenyészetekre adjuk fejünket.

A méhészkertjében az őszi rózsák helyett, az Aster-félék kell helyet foglaljanak, melyek július közepétől a dór leestéig pompás virágdiszben állanak, a méhek nagy seregben lepik.

A méhészkertjében a festő és fehér mályva (ziliz), a centaurea, a csodátölésér, zsálya, gyűszűvirág, méhfű, atracél, borágó, kertimák, fehér mustár, nemesített kigyószisz, izsóp, mézkeres, rezedá, a saturéja-montana, kerti csombor vagy borsika, a bársony-virág, levendula, rozmarin foglalhatnak helyet, a melyek mindannyia szegély és szőnyegdiszítésre alkalmas; egyuttal gazdagon mézelő növény.

Háztartási szempontból a kertek szélén a som, málna, a kerítés mentében az egress és ribizli cserjéket kell tenyészse az okos méhészk, s ha ért a kertészethez valamit és ha van egy 5—600 öl kertcskéje, igen szép jövedelmet biztosíthat belőlük.

A fűtős hóbagyónak sem volna szabad hiányoznia a méhészkertjéből.

Hány méhészkünknek volna alkalma lakásának homlokzatát a semmi költségbe nem kerülő vadszőlővel idilikusabbá tenni — és nem teszi. Hány méhészknek udvarán bálnát feketén az eperfa lombja és nincs ott a nemzeti tradícióktól megszentelt, erdeinkből száműzött hárs, melynek kellemes illatot terjesztő virágán míg a méhek milliói zsonganak örömmel, alatta az őszbe borult szülő ujjgatná régi kedves emlékeit.

Mit meg nem tudna tenni egy jó méhészk, ha ismerete lenne és hozzá érzéke; adni, gondoskodni a nagytermészet öléről azoknak, melyektől mindig, de mindig vár. Nem az utóbbit, az előbbi rovom a méhészknek hibájára; azt sem az ők mulasztásai-ból.

Főlöskéges utalnom a régi idők patriárkális berendezkedésére, mikor a magyar aszszonyok kertjeiben a misztikum zománcával bevont muskátli mellett a gyógyító, egyszersmint mézelő növényeknek egész sorozatos csoportja virított; mellettük a kert lábja alatt elhelyezett méhesaládok serege ontotta a házi drogéria számára a világ legmegbecsülhetlenebb gyógyszerét: a mézet.

A magyar anyáknak patikája volt a kert és szomorú dolog, hogy a modernizmus szele ezeket a magyar anyákat a kerttel együtt elsöpörte — a visszasíratott multnak mohosult falai közé.

Mit nem tehetnének a nők a méhészkert javára, — gondolják csak el igen tisztelt hallgatóim — ha mi méhészek őket a nektár-ontó kedves virágokkal megismertetnők, lelkesitenők, az ügynek megnyernők?!

A magyar nő nem veszett el a jövő számára, s hogy társadalmi világunk nem úgy alakul, mint azt az étellel harcoló férfiak szeretnék, annak többé-kevésbé mi férfiak vagyunk az okai.

(Folyt. köv.)

Atanítók és — a kivándorlás.

Irta: **Bálint Zoltán.**

Jelige: „Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita“
(2 folyt.)

Azt az energikus munkát, melyet a tanítónak kell kifejtene a kivándorlás megakadályozása és a visszavándorlás elősegítése végett, nem annyira az iskola szolgál munkaterül, hanem a társadalom. Az a nagy társadalom, melynek minden község alkotó része.

A községek társadalmi az ország társadalmát képezi. A községek társadalmában a tanító vezető szerepet visz, mert többféle intézmény élén áll s így nagy alkalmat nyílik a nemzet-mentő munkában teljes erővel résztvenni. Ezért itt van a legtöbb teendője a tanítónak.

A tanító bátran folytatja a társadalomban az iskolában megkezdett kivándorlás elleni küzdelmet. Így haladva a munka útján, lassuk sorban a tanító teendőit a kivándorlás megakadályozása és a visszatelepítés érdekében:

1. Minden községben gazdakör alakítandó. De nem úgy ám, hogy az alakulás csak papiroson legyen meg; a gazdakört hirdető táblácska a község háza oldalán csak cífraságból függjön és a gazdakör tényleges munkája szüneteljen. Egészen más rendszer kell ide! Sok helyen sem a pap, sem a tanító nincs a gazdakörben. Elnöke egyszerűen gazdaember, ki kevés kivétellel annyit ért egy ily népet mentő intézmény vezetéséhez, mint az ács a harangöntéshez. Ily elnök vezetése alatt, gyűlés nincs soha, s ha a központtól valami kedvezmény érkezik a kisgazdakör részére, azt a jómódu gazdakör elnöke élvezi és használja, de nem azok, akiknek kellene.

Mint hogy gyűlést nem igen tartanak (ha igen, az politikai korteskedés), gazdasági és más hasznos előadásokról szó nincs. A nép nagyobb része nem is ismeri a gazdakörök célját s a Magyar Gazdaszövetség áldásos munkáját.

Ezért kívánatos, hogy a gazdakörök vezetői a papok, tanítók legyenek, kik ott a téli estéken a népet összegyűjtve, szakszerű előadásokat tartanak a gazdaságtanból s mind olyan dolgokról, melyek a nép erkölcsi és anyagi boldogulását mozditják elő. A gazdakörben felolvassák a „Magyar Gazdák Szemléje“ és a „Szövetkezés“ c. kedves kis heti lapot, az abban foglaltakat a népnek megmagyarázzák. Így a fontosabb dolgokról a nép tudomással bírna és hasznot merítene s e lapok nem kerülnek az üzletekbe pakoló papiros gyanánt.

Ha pap, vagy tanító lenne vezetője a gazdakörnek, bizonyára felügyelne arra, hogy a Gazdaszövetségtől a gazdakörnek ajándékozott gépeket stb. mindenki egyformán használja.

Igy az irigység, kapzsiság száműzetnék a gazdakör kebeléből. A szegényebb ember nem viseltetnék a közép és nagyobb birtokok iránt gyűlölettel s nem fogna vándorbotot, vagy cselédkönyvet kezébe, hanem hívva a gazda-körnek vezetőiben, kik segítségére sietnek, otthon maradna.

2. A gazdakör terén nagyon sokat tehet a tanító. Ha nagyobb birtokvásár adja elé magát a községben vagy a környéken, a tanító tanácsára a gazdakör venné meg az eladandó birtokot s azt a szegényebb és nehezebb anyagi viszonyok közt élő emberek között a vételáron, esetleg 3 százalékos kamattal mellett felpárcellázhatná. E párcellázásról értesítene a gazdakör azokat is, kik idegen földön tartózkodnak.

A vevőknek gazdakör tartozniának a vételárral, hová úgy a vételárt, mint az esetleges kamatot fizetnék.

3. Ha valamely községben nagyobb birtok adatik ki huzamosabb időre haszonbérbe, a tanító legyen résen, hogy idegen kézbe ne jusson, hanem tanácsolja a gazdakörnek, a haszonbérbe adandó birtok kivételét. A gazdakör használat végett adja ki a haszonbér összeg erejéig (minden nyereszkesedés nélkül) több-kisebb birtokosnak, a falu szegényeinek, hogy a szükséges gabona és takarmány szerzése biztosítva legyen részükre. Ezek az albérlők a bérleti összeget a gazdakörnek fizetnék, a mely a kellő időben, a tulajdonos kezébe juttatná.

Ez a mód, azért is ajánlatos, mert egy ember nem igen képes ekkora bérletre, de így sem erkölcsi, sem anyagi haszon nincs, míg a fennebbi módzat szerint a gazdakör szeretettel gonoszodik a nehezebb viszonyok közt élő tagjairól. Ha a tanító a község nagyjait az igazságérzet és szeretet, tisztesség és becsület nevében fölvilágosítja, munkája pártolókra fog találni. (Folyt. köv.)

HIREK.

— **Szeptember 1.** Olyan ez a dátum tanárnak, tanítónak és gyermekeseknek, mint az ujesztendő; hiszen e nap a tanév kezdete. Aggódo szülők, reményteljes gyermekek özönlik el az iskolák táját, a hol a tudományok kristálytiszt forrásai nyílnak meg a jövőben emberek számára. Igen, megnyitják a hivatásuk magaslatán álló tanárok, tanítók szívük-lelkük egész házáját s azt szeretnék, hogy a felelősökre bízott ifju, törekény gyermek sokaság mindegyikére: évvégén majd büszken tekinthessenek, mint tíz hónapos fáradozásuk, eredményes munkásságuk gyümölcse. De vajon így lesz-e? Reméljük a legjobbat... Azonban ne csak reménykedjünk, hanem tegyünk is e cél érdekében. Az összes iskolák vezessék be a rendszeres szülői értekezéseket, hol teljes bizalommal oda-adó szeretettel, édes atyai gondossággal igyekezzenek a tanügy emberei szaktudásukat, a sokszor tanácstalanul álló szülők rendelkezésére bocsátani. Gyakorolják e téren is az irgalmassági cselekedetet: tudatlanokat tanítani... E nagy kérdés érdemleges tárgyalására, annak a közvéleménybe való átvitelére, készséggel felajánljuk a „Székely-Udvarhely“ hasábjait. Viszont a szülők is hasonló bizalommal forduljanak a tantestületekhez bármily csekélynek látszó aggodalmuk közlésével. Kölcsönös bizalom és jóakarattal, sok ifju jövőjére lehet így áldásos befolyást gyakorolni. A száraz tudomány magvai, ha közsziklára, miveletlen területre hullanak, elvezethető gyümölcs helyett, csak gáz és — értéktelen dudvát aratunk. A jó magot csakis jól megmivelt talajba elvetve, várhatunk bőséget, hibátlan gyümölcsöt. Az iskolai év kezdetén őszinte szeretettel köszöntjük kulturintézményeink apostolait és a magyarok Istenétől segédelmet kérünk nagyfontosságú működésükre!

— **„Moral insanity“** Megirtuk, hogy Kiss Jakab székelyderzsi tanítót és neje Lipthay Matild tanítónőt a főispán áthelyeztette azért, mert Kiss a legutóbbi választáskor nem Heltai Ferenc munkapárti jelöltre, hanem a 48-as függetlenségi Kossuth párt jelöltjére szavazott. A kormány legfelhatalosabb szócsövéből most aztán az „Ingyen példány“-osok a Kállay Tamás ügyvezető beszámolója alkalmából mást is olvashattak, ha ugyan egyáltalán kedvük lenne a „Hazudni! Hazudni!“ eszméket bevinni. Ott ugyanis az áll, hogy Hetser Kálmán igazgató (oh, nem egyszerű privátus igazgató, hanem valóságos, tehát hivatalos állami iskolai igazgató) üdvözölte a munkapárti képviselőt. Mi ebből nem akarunk többet kovácsolni, sem 400,000 koronás erdőper eldönteni a — miniszteriumnál. Ilyesmivel álltunk. Csúpan azért hoztuk fel, hogy kimutassuk a legfrissebben történt munkapárti esettel is Kissék méltatlan üldözését és a munkapárti korifeusok jellemző eljárását.

Azt azonban minden józan gondolkodású ember elvárhatja, hogy ha a Kiss-párt Székelyderzsre vissza nem helyeznek, akkor jövőre ők se rendeljék ki a munkapárti aktiv politika ágensének az állami iskola igazgatótanítóját, mert hiszen ez csakugyan: „Moral insanity“.

— **Solymossy Endre emlékünnepe** lesz a székelyudvarhelyi polgári önképző-körnek e hó 15-én. Diszközgyűlésen leplezi le felfedhetetlen elhalt elnökének: Solymossy Endre országgyűlési képviselőnek arcképét, melyet Petrányi Miklós szakiskolai tanár, festőművész készített el. A meghívók az ünnepély műsorával a napokban küldenek szét.

— **Rendkívüli közgyűlés.** Székelyudvarhely város képviselőtestülete tegnap délután rendkívüli közgyűlést tartott.

— **Kézimunka-tanítónői meghívás.** Bod Etelka okl. polg. leányiskolai kézimunka-tanítónőt, Bod Károly ref. koll. nyug. tanár leányát a budapesti Baár-Madas ref. felsőbb leányiskola és nevelő-intézet évi 1200 K fizetéssel, szabad lakással teljes ellátással díjazott állásra hívta meg. A kitüntetés-számba menő állást, a jeles tulajdonokkal bíró tanítónő már el is foglalta.

— **Az állami polgári leányiskolában** a beiratások szeptember 2., 3. és 4-én 8—1. óráig lesznek. Tandíj 20 K, beiratási és egyéb díjak 5 K. A beiratáshoz el kell hozni a múlt évi értesítőt, a születési és az ujjlenyomat-bizonyítványt. A polgári iskolával kapcsolatban a vallás- és közoktatásügyi miniszter egy szabó és varrótanfolyam szervezését engedélyezte oly fiatal leányok számára, akik a polgári iskolai tanulmányaikon kívül továbbképzést akarnak nyerni. A tanfolyam célja részint az, hogy ismereteket szerezzenek maguk maguk számára, részint az, hogy uraljanak a varrásban elsajátítsák azt a gyakorlatosságot, melyre a családban szükség van. A tanfolyam 10 hón.ig tart. Anyaga az első 4 hónapban fehérvarrás, szabás és fehérhímzés, a további 6 hónapban ruhavarrás, szabás, színes hímzés ruhára alkalmazva. A tandíj és beiratási díj ugyanannyi, mint a polgári leányiskolában. A tanítás ideje hétköznapiokon d. e. 8—12.

— **Baleset a cséplőgépnél.** Lőrinczi Mózes alsó, etédi lakos udvarán folyt a cséplés aug. 28-án. Az etédi Farkas László volt. A mint a leveket a cséplőgépbe rakosgatta, a vasfogak karját könyökeig letépték. A eson-tokat darabokra törve, úgy szedték össze a szalma közül. Sérüléseivel a segésvári kórházba szállították.

— **Beiratások a róm. kath. el. fiúiskolában.** A székelyudvarhelyi róm. kath. elemi fiúiskolában az 1912—13. tanévi beiratások szept. 2—5. napjáig d. e. 8—12. d. u. 2—4 óráig tartanak a Ferencrendiek zárdája iroda helyiségében. Ünnepélyes „Veni Sancte“ szept. 6-án reggel 8 órakor, a rendes tanítás 9-én veszi kezdetét. Pótvizsgák a beiratások napjain d. u. 4—6 óráig lehetők. Kérjük a szülőket, hogy a beiratások alkalmával születési anyakönyvi kivonatot, oltási igazolványt és értesítőt előmutatni szíveskedjenek. Igazgatóság.

— **Zeneoktatás.** Saja Antal székelyudvarhelyi ref. kollégiumi ének- és zenetanár szeptember hó elsejétől kezdődőleg zongora-, ének- és zeneelméleti óráit megkezdi. Tananyaga az Országos magyar kir. zeneakadémia tantervéhez illeszkedik. Elméleti oktatása áll: alapismeretekből, összhangzattanból, zeneszerkesztésből, hangszereléstől, zenetörténetből és esztétikából. Kezdőknek ajánlatos volna az együttes tanulás is. Zene-órákra jelentkezhetni lehet naponta Szent Imre utca 14. sz. alatt.

— **Beiratkozás** Az iparos és kereskedő tanonciskolában a beiratkozások szept. 8—11 napjain (vasárnap d. e. 9—12-ig; d. u. 3—5-ig, hétfőn kedden és szerdán d. u. 3—5-ig) lesznek. Minden tanonc köteles a beiratáskor 50 fillért fizetni tankönyv, rajz- és írászerek megváltása címén. Ezen kötelezettség alól csak az állami menhelyben elhelyezett tanoncok menthetők fel. A próbaéves tanoncok is kötelesek beiratkozni. Az igazgatóság.

— **Értesítés.** Tisztelettel szíves tudomására hozom a mélyen tisztelt nagyközönségnek, hogy az őszi idényre a legújabb férfi és női divatújdonságok: kalapok, ruhaszövetek férfi és női felöltők és választékban raktárra érkeztek és a legutánabban árakban rendelkezésére bocsátom. Mindenkinek saját érdekében ajánlom szíves meglátogatását szükségletei esetén. Tisztelettel: SZENKOVITS JÁNOS utóda.

Ne feledje el, hogy

hirdetéseink gondos átolvasása önnek valószínűleg *hasznára lesz*. Aki nálunk hirdet, annak sikere van. A hirdetés szövegezésében szívesen segítünk. Hirdetőinknél történő be-
vásárlásainál és megrendeléseinknél a **„SZÉKELY-UDVARHELY”** c. ujságot felemlíteni szíveskedjék.

Pályázati hirdetemény.

A székelyszentkirályi Fogyasztási szövetkezet, mely korlátlan italmé-
réssel van egybekötve, pályázatot hirdet egy *üzletvezetői állásra*.

Ezen állás javadalmazása havi 70 K. fixfizetés és az évi forgalom 1 százaléka.

Pályázati kérvények a székelyszentkirályi fogyasztási szövetkezet igazgatóságához címezve 1912. évi szeptember 15-ig beküldendők.

Igazgatóság.

A Talmud magyarul.

Egyre halljuk a Talmud-moralt, Talmud-erkölcsöket emlegetni, bár a legtöbb ember ismeri a Talmudot, nem ismeri éppen azokat a részeket, amelyek a keresztény világot érdeklik s melyeket saját jól felfogott érdekeinek megővése céljából ismernie kellene.

A Talmud a zsidó rabbiképzők tananyaga, az az ő theológiájuk. Nincs az a pikáns pornographia, nincs az a rémregény, ami ennél érdekesebb lenne. A Talmud kivonatos, de szöszterinti fordításban most jelenik meg 320 kvartoldalon. Ára 10 korona. Népies kiadás 2 K, 2 drb 3 K, 3 drb 4 korona.

Megrendelhető:

„A Kereszt” kiadóhivatalában
Budapest, III. Nád-utca 1. szám.

Az ecet

a háztartásban nélkülözhetetlen szükséglet. De nem ám az ecetszeszből, hideg uton előállított folyadék melyet a kadicsfalvi természetesen főzött ecet már széleskörben kiszorított. Székelyudvarhelyt és vidékén ma minden gondos háziasszony kizárólag az özv. Gergely Jánosné szül. Finta Lina kadicsfalvi ecetgyárából fedezi szükségletét. E kitűnő ecet eredeti jó minőségben kapható Székelyudvarhelyt: Darvai Albert, Szentpéteri Gergely, Mark testvérek, Haab és Heitz, Csató és Kun, Réther János, Tamás Balázs, Gaspár és Pap, Gál János utóda, Fernengel Gyula, Karda Dénes, Zárug Antal kereskedőknél. Ha egészséget és életét szereti, akkor csakis kadicsfalvi ecetet használjon.

Udvarhelyvármegye Nemes Csáládjai.

Szerkesztette: Pálmay József. Ára füzve 16 K. Míg a készlet tart kapható: Betegh Pál könyvkiadónál Székelyudvarhelyt. E díszesen kiállított, az egyes családok címereivel illusztrált mű, igen becses családöréneti adatokat tartalmaz.

Czell Frigyes és Fiai

bortermelők és bornyagykereskedők **Medgyes.**

Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

Hirdetés

az üzlet lelke!
Hirdetés nélkül
nincs forgalom! **HIRDESSEN** tehát a „Székely-Udvarhely”-ben

Eladó birtok

és ecetgyár.

Kadicsfalván egy 5 szobás urilak 2 hold udvarral és kerttel, jó karban levő istállóval és csürrel s egy melléképületben 12 kádra berendezett, üzembelen levő ecetgyárral, 4 hold I. osztályu szántóval és 12 hold erdővel — elköltözés miatt — örök áron eladó, esetleg berbeadó. Bővebb értesítést ad özv. Gergely Jánosné Kadicsfalván, up Székelyudvarhely.

* A székelyek alkotmányának története,

különösen a XVI. és XVII. században. Irta: Dr. Konnert János Németből fordította Balásy Dénes fővárosi tanár. Ára 4 K. Rendkívül érdekes, a székelység legsajátabb ügyeit tárgyzó mű, mely 408 oldalas, vas-kos kötetben a székelyek összefoglalását, a Székek fejlődését, feladatát, kapitányait, a

hulló vagy szolgabíró (székbiro), a főkirálybíró, az esküdteket vagy székülöket, a jegyzőt vagy notáriust, a falut vagy községet, a rendeket a Székelyföldön (A hárm rend, A földönlakók, Székely táma, Székely bánja vára 1562, A darab. ntok, A két első rend helyzete, lófők, A primorok vagy főnépek, Nemesek, jobbágyok, zsellérek), a székelyek hadi szolgálatait, a hadterhek felosztását a rendek között, muszály vagy hadi szemléket, a präsidium vagy határőrséget, a székelyek adózását, az egyenlő megterhelhetet korszakát 1562-től 1601-ig, a rendes közterhektől való megszabadulás korszakát 1601-től 1657-ig, hadadót, török adót fizetnek a székelyek is, 1657—1601-ig, a székelyek birtok- és örökösödési jogát, a székelyek sóhordási jogát nagy tudással, kitűnő fordításban tárgyalja. Új nyomokon jár. Kiváló forrásmunka, gazdag adatokkal. Kapható Betegh Pál könyvkereskedésében Székelyudvarhelyt.

BOR

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornyagykereskedőné.

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható

NIGRIN

a legjobb cipőkrém az egész világon

Az eddigi világhírű wiksnek vitriol nélküli gyártása is.
St. Fernolendt Wien III. cs. és kir. udvari szállító.

80 éves gyári fennállás

SZÉKELY-UDVARHELY

tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhely megye legelterjedtebb közlönye. Megjelenik hetenkint 2-szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len

legjobb magyar gyártmányú diszleveledpapírok. Ezekon kívül közönséges és finom, színes és virágos leveledpapírok és borítékok, leвед-kártyák, yász- képes levelezőlapon 20-féle helybeli felvétel, leведpapírosok stb. Nagy választék tájképes virágos, genre művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből.

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

Allandóan kaphatók mindenféle

kész nyomtatványok,

u. m. községi, körjegyzői, szolgabírói, végrehajtói, ügyvédi, lelkészi, iskolai, üzleti és különféle magántügyi nyomtatványok.

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL

KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS PAPIRKERESKEDÉS

Mindenféle színű, nagyságu, súlyú és minőségű irodai és irodai

PAPIROSOK

vonalzott és sima leведpapírok, vonalzott és rovas papírok, rajzpapírok, írógéppapírok, esomagoló és selyempapírok, másoló papírok, itató-papírok, szűrőpapírok, torta- és befőző-papírok, könyvkötő-papírok és papírkülönlegességek. Kártyapapírok.

Lemez-papírok minden súlyban. hangjegypapírok. Sorvezetők.

Irkák, füzetek,

jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, diszminák, szépirási és rondírási minták. Olcsó legyező-falrajzok, klozetpapírok, szivarkahüvely, szivarka s névjegytárcák. Dehán-ésszivartárcák bőrből és fémből. Bőrtárcák. pénzes-erszények, okmány és irománytáskák.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. (saját ház).

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acélírótollak, rondtollak, üveg-tollak, tollszárazak, disztollszárazak. Ironok, fekete, színes és másoló-ironok, notes-ironok, esavari-ironok (crayonok), zsebironok, esavari-ironbetétek, ironvédők, iron-heggyezők. Kréták, iskolai, kávéházi és fajelző kréták, színes kréták. Tinták, legjobb irodai és másoló tinták, színes, vegy- és ruhajelző-tinták, bélyegzőfesték, tus, mézga, folttisztó, titbronz.

HEGEDÜ, hegedüvonó, hurok, hegedü-iskola, hegedü-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek. Hangoló-sipok és o. rnak. Monogramok fehérnemű és leведpapírrajzokra. Kezi nyomda. — Különféle bélyegzők, peesétnyomók, peesétjegyek, peesétviasz, festékpárnák, ostyák. Ajtótáblák és névfeliratok öntött fémből, erdészkalapácsok gyári árban.

A hazai és külföldi jeles írók művei. ifjusági iratok és képeskönyvek folyton vannak készletben. Teljes Magyar Könyvtár. A székelyudvarhelyi középiskolákban és a városi és megye elemi népiskolákban használatban levő összes tankönyvek rak-tára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti beíró könyvek főkönyvek, pénztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másolókönyvek, bevásárló könyvek zsebkönyvek (notesek), pénztár tömbök (Block), bárcá és szelvénykönyvek.

Körzők,

vonalzók, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák tolltokok, itató-deszkák, olaj-s zfesték minden színben. Ecetek. Irodai és zsebtintatartók, disztintatartók, toll-állványok, szivacs-csésze, író-mappák. Legjobb dörműszegák, gummiszalagok. — Rajzszögek, szőnyeg szegék, képesok stb.

Betegh Pál könyvnyomtató és könyvkötő-intézete Székelyudvarhelyt.